(רש"י) לר' יהודה דאמר מפני סרך טבילה הראשונה

חוצץ או אינו חוצץ? אמר ליה *כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון. אמר ליה אביי לרב יוסף *ביאה במקצת שמה ביאה או לא? א"ל *בהונות יוכיחו שהן ביאה במקצת ותניא מצורע טובל ועומד בשער ניקנור. איבעיא להו מהו שיעשה סכין ארוכה וישחוט: תיבעי לבן זומא תיבעי לרבנן דפליגי עליה דר' יהודה תבעי לבן זומא עד כאן לא מחייב בן זומא אלא לגואי אבל לבראי לא או דילמא אתי לאימשוכי תיבעי לרבנן דפליגי עליה דרבי יהודה ע"כ לא קאמרי רבנן התם דלא קא עביד עבודה אבל הכא דקא עביד עבודה לא או דילמא לא שנא? תיקו: חמש טבילות ועשרה קידושין טובל: ת"ר *חמש טבילות ועשרה קידושין טובל כ"ג ומקדש בו ביום וכולן בקודש בבית הפרוה חוץ מראשונה שהיתה בחול ע"ג שער המים ובצד לשכתו היתה. אמר אביי שמע מינה עין עיטם גבוה מקרקע עזרה עשרים ושלש אמות דתנן *כל הפתחים שהיו שם גובהן עשרים אמה ורחבן עשר אמות חוץ משל אולם *ותניא °ורחץ בשרו במים במי מקוה "כל בשרו" מים שכל גופו עולה בהן וכמה הן אמה על אמה ברום ג' אמות ושיערו חכמים מי מקוה ארבעים סאה והא

והאיכא

חוצץ או אינו חוצץ. לר' יהודה דאמר מפני סרך טבילה בעלמא היא פסלה בה חציצה כשאר טבילות או דילמא כיון דאינה באה אלא להזכירו על הטומאה ישנה ולא לטהר בה היא באה לא פסלה בה חציצה: **שמה ביאה.** לענין טבילה זו וצריך לטבול אם בא להכניס אחד מאיבריו לעזרה: **מהו שיעשה סכין ארוכה.** לפטור עצמו מן הטבילה ויעמוד חוץ לעזרה ויושיט ידו לפנים וישחוט מי מיפטר בהכי מן הטבילה או דילמא בעי טבילה ולענין הכשירה דקרבן לא קא מיבעיא ליה דהא על גב דעמד מבחוץ ושחט כשירה דתניא בזבחים (דף לב:) בן הבקר לפני ה' ולא שוחט לפני ה': **תיבעי לבן זומא.** דמחמיר בה: **תיבעי לרבנן דפליגי עליה דר"י.** ואמרו כל אדם לא בעו טבילה: **לגואי.** הנכנס לה: **עין עיטם.** ממנו באה אמת המים לבית טבילת שער המים שעל החומה ולפי ענין המקראות נראה לי שהוא מעין מי נפתוח האמור בספר יהושע (טו) שמשם הגבול מקפץ ויורד למזרח ולמערב והוא *הגבוה בכל ארץ ישראל ואך מילתא דאביי משום דאמרינן בזבחים (דף נד:) סבור למיבנייה לבית המקדש בעין עיטם אמרי ניחתי ביה פורתא דכתיב (דברים לג) ובין כתפיו שכן דשמעינן מיניה שהוא גבוה מן הכל ולא פריש מנא ליה ופריש ליה אביי הכא: **גבוה מקרקע עזרה עשרים ושלש אמות.** כמדת גובה שער המים ובנין כלי של שלש אמות מלמעלה להחזיק ארבעים סאה שאי אפשר למים לעלות להר שהוא גבוה ממקום שטובעין שם: **חוץ משל אולם.** שגבהו ארבעים ורחבו עשרים:

חוצץ או אינו חוצץ. פרש"י דלר"י קא מיבעיא ליה וקשה לי דאם כן הוה ליה למימר בהדיא לר"י אלא נראה דבין לבן זומא בין לר"י ובטבילה שהוא טובל כשאינו בא לעבוד אלא ליכנס ביאה ריקנית דבהא מודה בן זומא דלא הויא אלא דרבנן שמא יעבוד כדפי' לעיל והא דקא מיבעיא ליה הכא חוצץ או אינו חוצץ טפי מבכל טבילות דרבנן שהן י"ח דבר וכיוצא בהן יש לומר משום דהא טבילה מעלה יתירא היא שהרי טהור גמור הוא ואין כאן לד חשש טומאה אלא מעלה בעלמא וחומרא יתירא היא ולהכי מיבעיא ליה דילמא אינו חוצץ: **ותניא** מצורע טובל ועומד בשער ניקנור. לפרש"י שפירש דלרבי יהודה מיבעיא ליה מאי קא פשיט מהכא הא ההיא נמי ר"י דר' יהודה פליג עלה לעיל י"ל אעפ"כ פשיט שפיר דמדרבנן דאמרי דעביד מעלה אפילו בשביל ביאת מקצת ה"נ לר"י בטבילת כל אדם דהויא דרבנן צריך לטבול אפילו לביאת מקצת: **או** דילמא אתי לאימשוכי. הא דאמר ר"פ הכל שוחטין (חולין דף ב: ושם) ור"פ כל הפסולים (זבחים דף לב.) דטמאין במוקדשין לכתחילה לא ישחטו בסכין ארוכה שמא יגעו בבשר ולא קאמר טעמא דילמא אתי לאימשוכי ואע"ג דהכא מספקי' ליה אי גזרינן דילמא אתי לאימשוכי או לא הני מילי בטהור אבל בטמא דאיכא כרת איכא למיחש טפי וי"ל אדרבה היא הנותנת התם כיון דטמא הוא זהיר טפי ולא טעי אבל טהור איכא למיחש טפי דילמא אתי לאימשוכי: **וכולן** בקודש בגג בית הפרוה. תימה לי והא גגין ועליות לא נתקדשו וי"ל גג בית הפרוה היה שוה לקרקע עזרה דכי האי גוונא משני בסוף פ' כיצד צולין (פסחים דף פו.) והא דפריך מהלשכות הבנויות בקודש ופתוחות לחול תוכן חול וגגותיהן קודש בשגגותיהן שוין לקרקע עזרה אבל תימה לי אי גג בית הפרוה שוה לקרקע עזרה מסיבה למה לי דאמר בפ"ק (דף יט.) לשכת המדיחין כו' עד משם מסיבה עולה לגג בית הפרוה וי"ל דגג בית הפרוה אע"ג דשוה לקרקע עזרה לא היה לו פתח לעזרה משום צניעות לפי שכהן גדול טובל שם אלא היו נכנסין לו דרך לשכת המדיחין שהיתה תחת הקרקע ומשם מסיבה עולה לגג בית הפרוה וצ"ל דלשכת המדיחין תוכה קודש דאי לא תימא הכי הוה ליה גג בית הפרוה כמו לשכות הבנויות בקודש ופתוחות לחול דאמר לעיל דתוכן חול אלא על כרחך לשכת המדיחין שגג בית הפרוה פתוח לה תוכה קודש ואע"ג דפרישנא דלשכת המדיחין מחילה היא וא"ר יוחנן בפרק כיצד צולין (פסחים דף פו.) מחילות לא נתקדשו הא אוקימנא התם להא דרבי יוחנן בפתוחות להר הבית אבל פתוחות לעזרה נתקדשו ואין להקשות כי פריך התם מהלשכות וכו' ולוקמינן בשגגותיהן שוין לקרקע עזרה והדר פריך מסיפא א"כ הוה ליה מחילות וא"ר יוחנן מחילות לא נתקדשו אמאי לא פריך ממתני' דפרקין וממתני' דמדות כדפי' די"ל מאי נפקא מינה ההיא דהלשכות נמי מתני' היא בפ"ג דמסכת מעשר שני (מ"ח) ואדרבה ניחא ליה למיפרך מינה טפי ממתני' דהכא ודמדות לפי שהיא שנויה בסדר זרעים שהוא קודם לסדר קדשים ועוד משום דפריך שתי קושיות מינה מרישא ומסיפא: **עין** עיטם גבוה מקרקע עזרה כ"ג אמות. תימה לי ומנלן דבית הטבילה היתה גבוהה שלש אמות דילמא לא היתה גבוהה אלא אמה ואורכה שלש אמות והכהן היה משכיב עצמו באורך אי נמי לא היתה גבוהה אלא שתי אמות והכהן גדול יושב וטובל ויש לומר מסתמא כל מה שהיו יכולין להקל עליו משום חולשא דכהן גדול היו עושין ודרך עמידה היה טובל כי זה נקל לו יותר לעשות: **אמה** על אמה ברום שלש אמות. אין לומר דגובהו של אדם מראשו עד רגליו אינו אלא שלש אמות דא"כ גבי היזק ראייה דבעי ארבע אמות בפ"ק דבבא בתרא (דף ב:) למה לי כולי האי אלא י"ל דעד כתיפיו הוא שלש אמות ואף על פי שאין גופו וראשו מחזיק אמה כיון דלאפיקתיה משלש אמות אוקמה אארבע אמות ועוד דאי אפשר לקרקע שתלקט במלקט ורהיטני ופעמים שיש בבסיסית פחות מג' טפחים סמוך לכותל וזימנין נמי שעומד על אצבעות רגליו ורואה מעבר לכותל וגבי טוכין בפרק המוכר פירות (שם דף ק: ושם) דארכו ארבע אמות היינו בין ראשו ובין דפי הארון שלמעלה ולמטה ועוד צריך שיהא בריוח והא דסגי הכא גבי מקוה בשלש אמות היינו משום דכשעומק המים שלש אמות כשנכנס בהן נפו מים על ראשו ועולין למעלה גם יכול לכוף ראשו קצת עד שיתכסה כל גופו במים ומה שיש בתרגום של מגילת אסתר פרשגדתא אינסלב על צליבא דתלת אמין דלפון אינסלב על צליבא דתלת אמין וכו' יש לומר שלא קטועי ראשם היו שנהרגו ואח"כ נתלו וכן משמע בפרק המצניע (שבת דף צב. ושם) דהא דאמר גופו של אדם ג' אמות דלאו היינו עם הראש דקאמר התם המוציא משוי למעלה מעשרה חייב שכן משא בני קהת דאמר מר ארון ט' וכפורת טפח וגמירי דכל טונא דמידלי במוטות תילתא מלעיל ותרי תילתי מלתתא והשתא אי אמרת בשלמא דעד הכתף הוא שלש אמות דהיינו י"ח טפחים או טוכא שפיר כי בכתף ישאו נמצא שהיה מן הארון למטה מן הכתף ו' טפחים וב' שלישים נמצא דהכי היה גבוה מן הקרקע י"ד טפחים ושליש אבל אי הוי עם הראש

יז א מיי' פ"ג מהלכות ביאת מקדש הלכה יח:

יח ב ג ד מיי' פ"ד מהלכות מקוואות הלכה א סמג עשין רמח טור ש"ע י"ד סי' רא סעיף א:

רבינו חננאל

דמדרבנן היא חוצץ כעין דאורייתא. וביאה בעזרה במקצת שמה ביאה. מהו שיעשה זה שלא טבל סכין ארוכה וישחוט בעיא זו עלתה בתיקו: ה' טבילות וי' קדושין. ת"ר חמשה טבילות וי' קדושין כו' וכולן בקדש אבית הפרוה. שנאמר ורחץ את בשרו במים במקום קדוש ולבש את בגדיו. חוץ מן הראשונה שהיתה ע"ג שער המים כלומר מקוה היה שם עשוי ע"ג שער המים והיו מימיו נמשכין בו מעין עיטם. כדגרסינן בתלמוד א"י בגמרא דבן קטין עשה י"ב דד לכיור. אריב"ל אמת המים היתה מושכת בו מעין עיטם כו' (בו) תנם בזה המקוה היו מימיו נמשכין בו מזה המעין שהיה נקרא עין עיטם. והיה גובה השער כ' אמה ובנין המקוה עליו אמה על אמה ברום ג' נמצא עין עיטם גבוה מקרקע עזרה כ"ג אמות ויותר כדי שיהא עשוי במורד שיהו המים נשפכין מעין עיטם ויורדין על המקוה שע"ג

תוספות ישנים

מהו שיעשה סכין ארוכה וישחוט כו'. תיבעי ליה לבן זומא שמצריך טבילה מן התורה לטהור הנכנס לעזרה לפי שמשנה מבגדי חול לבגדי קדש לצורך עבודה וגם ממקום שאין ענוש כרת למקום שענוש כרת ולכך מחמיר מדרבנן ואפילו למצורע לטבול בשמיני שלו להכניס ידיו לבהונות ואע"פ שאינו משנה בגדיו לבגדי קדש אין מכניס ידיו לבהונות והגוף אחר ורגל ותיבעי נמי לר"י דפליג אבן זומא ואינו מצריך טבילה לטהור הנכנס לעזרה לעבודה אלא מדרבנן ולכך מיקל גם במצורע בשמיני שלו כדי להכניס ידיו לבהונות כיון שטבל לטהרתו מבערב גם אינו מכניס עכשיו כל גופו: תיבעי לבן זומא עד כאן לא מחייב בן זומא אלא לגוואי כגון מצורע שמכניס ידיו לבהונות אבל לבראי כגון זה ששוחט בסכין ארוכה ואינו מכניס כלל

הרא"ש

שלא יחייב בן זומא אע"פ שעושה שחיטה שקרבן או דילמא אתי לאימשוכי לפנים ע"י שעוסק בשחיטה [כסבר] העומד בפנים ולכך צריך טבילה כאילו נכנס לפנים לשחוט שלא והאי ס"ה מחמיר מדרבנן כמו מן התורה אע"פ שגם הוא לא היה טובל מן התורה לפי שאינו צריך (לנגדי א) מבגדי קדש וגם לא למקום שענוש כרת בשביל שחיטה הזבח ואין צריך כאן כל והאומר דבן זומא דבכל מקום מדרבנן ס"ה צריך טבילה ס"ה נכנס כולו אלא מכניס ידו לבהונות ס"ה צריך טבילה כמצורע שאינו אלא מכניס ידיו וצריך טבילה מדרבנן ואע"ג דבריש שחיטת חולין לא איכפת לן בטומאה כשוחט במקדש אלא משום שמא יגע בבשר אבל יכנס בפנים לא חיישינן התם הייני טעמא שלפני שאת טעמא נזכר הוא היטב שלא להיכנס משום עון ענוש כרת ולהכי לא אתי לאימשוכי כי הכא. תיבעי לר"י דלא מצריך טבילה למצורע להכנסת ידיו לבהונות דעד כאן ר"י התם אלא דלא עביד עבודה ולכך אין לחוש כלל לאימשוכי שאינו צריך כלל להימשך לפנים אבל הכא דקעביד עבודה שחיטה הוצה העומד בפנים לא יחיד בלא טבילה דחיישינן בהכי דילמא אתי לאימשוכי ים כל גופו והארכו ואע"ג דהתם בשחיטת חולין לא חיישינן בהכי דילמא אתי לאימשוכי דהתם הוי טעם כדפי' ועוד הוינו יכולין לומר לפי שבכלן ביומא מספקא לן אי חיישינן לאימשוכי זומא ולר"י נמי מספקא לן אי תמיר טפי בשוחט הזבח מבמצורע דמשום דהאי עביד עבודה והאי לא עביד עבודה ולהכי לא נקט התם בשחיטת חולין טעמא שבכלן שהוא ספק אלא טעם שמא יגע בבשר שהוא ודאי הוא שיש לחוש לכך אי נמי משום דבעי לאשוקי אם שחט ואמר ברי לי כו' כדי לישב ושחיטתו כשרה דיעבד נקט התם טעם דנגיעת בשר ולא נקט טעמא דהכא אבל אין אנו צריכין כאן לטעמים [illegible] כי מטעם הראשון נכון ועיקר ולשמא יגע בבשר ליכא למיחש הכא ביומא כי התם בשחיטת חולין דהתם טמא והכא טהור. לשון רבי. תמיה רבי דבכל דוכתי דמצריך מכניס ידיו לבהונות למה לו שמאל כלל והוא שמא כמ"ד נותן על שמאל ויוצא כשאין לו ימין וידיו דקאמר או זו או זו: תיבעי לר' יהודה כו'. ויש ספרים דגרסי תיבעי לרבנן דפליגי עליה דר"י עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא עבודה ומכאן קשה למאן דפירש לעיל דכל אדם הנכנס לעזרה כו' דלצורך עבודה מיירי וי"ל כדפי' לעיל וה"ר יוסף פירש כאן עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא דלא עביד עבודה כלומר עבודה מיד בשעה שנכנס ולכך לא יחייבו קודם כניסה לטבול אבל הכא שעובד לאלתר שמא צריך לטבול אבל לא נראה דהא פשיטא לי אין מצריכין טבילה בנכנס לעזרה לעבודה שלא יצריכו עוד כלל אפי' כשירצה לעבוד: דעביד עבודה כו'. אלו דקרי הכא לשחיטה עבודה בכמה דוכתי שחיטה לאו עבודה היא וי"ל דלא חשיב עבודה להעמיד בה כשאר עבודות (ב): חמש טבילות כו'. בגמרא מפיק די רה וטבילה זו הראשונה מאי נפקא לן מקל וחומר דבן זומא דלעיל אפי' ר' יהודה נמי דלית ליה לעיל בשאר ימות השנה הכהן גדול ביום הכפורים עצמו יוכל להיות ערב מן דמדאורייתא הכא כל שכן הכא לקמן לרבי יהודה נמי קל וחומר כי האי גוונא מה בגדי זהב שאין נכנסים בהן לפני ולפנים טעון טבילה כו' ואין להקשות למה לא יעשנו בקדש כמו אחרות כי מסתמא יש לו לעשות הראשונה קודם שענוש כרת: חמש טבילות ועשרה קידושין. מתחילת התמיד מתחיל כאן אבל קידוש של תרומת הדשן לא חשיב אע"פ שבאה היה בכ"ג כדפירש בפ"ק לעיל לפי שהיה בעוד לילה ועוד שמכאן והלך עבודות על סדר אבל לאחר תרומת הדשן היה יכול לצאת מן העזרה וכשנכנס צריך טבילה: שעשה עין עיטם גבוה מקרקע עזרה כ"ג אמות. ולית מנא ליה שמקוה היה גבוה ג' אמות ברוחב אמה על אמה היה אלא אמה ברוחב ג' אמות י"ל דא"כ היה כהן מיגנדר בטבילותיו וקודם היה לכם לתקנו למקום [illegible] כ"ג כ"כ בדוחק ועוד מסתמא היה כמו שאר מקוואות ואע"פ שאמין היה צריך מי סאה לטבילת אדם לא קמא בפרק מרובה וכן פירש רבינו שמואל ואין לומר שעין עיטם היה בא שם ודרך נקב שהיה גבוה בגוזה ולא היו המים באין מלמעלה אבל כשהיו המים מגיעין ונמלאין עד אותו הנקב היו חוזרין לאחוריהם שלא ילכו לעולם למעלה ממקום נביעתן: שכל גופו עולה בהן. מדכתיב כל בשרו:

א) נ"ל לנגדי : ב) ונ"מ עבודה היא דהא בעיא פנים כנ"ל :

כדאמר

תורה אור · ויקרא טז

[פסחים לו: וש"נ]

[זבחים לב:]

[לעיל יט. ל. לקמן עא. פ"ג] צ"ל הגבוה

[זבחים כה:] לעיל סא. מדות פ"ב מ"ג

עירובין ד: פסחים קט. ע"ש חגיגה יא. [סוכה ו: ב"ק פב. ע"ש]

נושא/מאמר

איבעיא דבן זומא ואיבעיא דרבנן דבעי טבילות מהו למצות סכין ארוכה וישחוט [illegible] לא טבל

נושא

כהן גדול טבל טבילה בשער המים עין עיטם גבוה מקרקע עזרה 23 אמות